

Манукян А. Ж., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Терещенко Н. М., старший викладач

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОТЕРПІЛОГО ПРИ ЗМІНІ ТА ВІДМОВІ ПРОКУРОРА ВІД ОБВИНУВАЧЕННЯ

Інститут відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення досліджували багато вчених, зокрема, В. Маляренко та І. Вернидубов запропонували вирішення окремих теоретичних та практичних проблем, пов'язаних зі зміною прокурором обвинувачення [2], а Т. Матієк і В. Трофименко виокремили питання, що стосуються активності потерпілого на стадії судового розгляду [3] та ін.

Відмова прокурора від державного обвинувачення – це заява прокурора, звернена у вигляді постанови до суду, в якій він повністю або частково заперечує обґрунтованість обвинувачення і мотивує неможливість його підтримання щодо підсудного, фактично припиняючи, в цілому чи в якійсь частині, продовження обвинувальної діяльності проти даної особи.

Саме складною проблемою інституту підтримання державного обвинувачення у суді є питання відмови прокурора від обвинувачення. Тобто прокурор повинен виголосити обвинувальну промову лише в тому разі, якщо в результаті судового розгляду справи він повністю переконається у винності підсудного.

Під відмовою прокурора від підтримання державного обвинувачення в літературі розуміють особливий процесуальний інститут, який регламентує зупинення прокурором відповідної активної діяльності в напрямі обвинувачення, розпочатої на стадії досудового слідства [1]. Тобто відмова від обвинувачення спричиняє припинення функції обвинувачення.

З цього можна сказати, що державний обвинувач не перетворюється у захисника навіть за умов відмови його від подальшого обвинувачення. Обвинувальну функцію у цьому разі він дійсно перестає виконувати і справа у суді набуває ознак приватного обвинувачення.

Захист прав потерпілого стає ще більш актуальним у випадку, коли прокурор відмовляється від державного обвинувачення. Стаття 264 КПК у випадку, коли прокурор в результаті судового розгляду прийде до переконання, що дані судового слідства не підтверджують пред'явленого підсудному обвинувачення, говорить про обов'язок прокурора відмовитися від обвинувачення. Мотиви такої відмови прокурор повинен викласти у своїй постанові.

Також прокурор може скористатись правом, передбаченим у статті 277 КПК, і змінити пред'явлене особі обвинувачення під час судового розгляду до закінчення судового слідства. Якщо при цьому він ставить в своїй постанові питання про застосування кримінального закону, який передбачає відповідальність за менш тяжкий злочин чи про зменшення обсягу обвинувачення, то можна також говорити про повну чи часткову відмову прокурора від обвинувачення (попередньо заявленого) і формулювання обвинувачення в новому обсязі.

В науковій літературі для виокремлення обвинувачення зі змішаною природою було запропоноване поняття субсидіарного обвинувачення.

Розуміння цього терміну не є однозначним. Н. Петрова визначає субсидіарне (додаткове) обвинувачення як підтримання потерпілим на досудовому слідстві і протягом судового розгляду обвинувачення, яке сформульоване в обвинувальному висновку [3]. При цьому незалежно від ставлення до обвинувачення потерпілого, його позиція не має впливу на рух кримінальної справи до моменту відмови прокурором від обвинувачення. Потерпілий не може висувати додаткове обвинувачення і при відмові прокурора він не формулює своє обвинувачення, а підтримує раніше затверджене прокурором.

Отже, на потерпілого в кримінальному процесі прямо не покладається обов'язок підтримувати обвинувачення. Відсутність активності потерпілого чи його представника по підтримці обвинувачення (зокрема, без поважних причин) може призвести до невизначеності долі процесу та незахищеності прав підсудного, а тому має розцінюватись судом як фактичне небажання підтримувати обвинувачення. Справа має бути закрита на підставі ч. 2 ст. 264 КПК.

Для захисту прав потерпілого, якщо він не має змоги з'явитись до суду, в КПК України має бути запроваджена норма, згідно якої прокурор (за наявності відповідної письмової заяви потерпілого) зобов'язаний продовжувати підтримувати обвинувачення і не може відмовитися від нього.

Література

1. Зеленко О., Гутник В. Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення / О. Зеленко, В. Гутник // Юридичний вісник України. – 2006. – № 11. – С. 8.
2. Малярєнко В. Т. Кримінальний процес України: стан та перспективи розвитку. Вибрані наукові праці / В. Т. Малярєнко. – К.: «Ін Юре», 2004. – 318 с.
3. Матієк Т. В., Трофименко В. М. Проблемні питання участі потерпілого під час доказування в стадії судового розгляду кримінальної справи / Т. В. Матієк, В. М. Трофименко // Адвокат. – 2004. – № 12. – С. 7.